

Pályakezdő Civilisták I. Szimpóziuma
„Egyenesek és útvesztők a magánjogban”
2021. május 28.

9.00 – 9.10 Megnyitó

Prof. Dr. Papp Tekla

tanszékvezető egyetemi tanár, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Civilisztikai Tanszék

9.10 – 9.30 Régi és új kihívások a színpadi művek szerzői jogának útvesztőjében

Dr. Udvarhelyiné Dr. Sági Edit

egyetemi tanársegéd, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Polgári Jogi Tanszék

9.30 – 9.50 A megelőző pártfogás magánjogi vonatkozásai

Dr. Herke-Fábos Barbara Katalin

tanársegéd, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék Családjogi és Szociális Jogi Csoport

9.50 – 10.10 Biztosítási jog és pandémia

Dr. Vermes Attila

egyetemi adjunktus, Széchenyi István Egyetem, Deák Ferenc Állam- és Jogtudományi Kar, Kereskedelmi és Agrárjogi Tanszék

10.10 – 10.30 Személyi jogok és kötelezettségek a társkapcsolatokban

Dr. Molnár Sarolta Judit

adjunktus, Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Jog- és Államtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék

10.30 – 10.40 Szünet

10.40 – 11.00 Gondolatok az élettársak törvényes vagyoni viszonyairól

Dr. Kriston Edit

tudományos segédmunkatárs, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Polgári Jogi Tanszék

11.00 – 11.20 Magánjogi értelmezés az uniós és nemzeti jogok alkalmazásában

Dr. Bakos-Kovács Kitti

egyetemi adjunktus, Szegedi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete

11.20 – 11.40 A gyermekvédelmi önkéntesség érzékenyítő, fejlesztő szerepe az egyetemi oktatásban. A 11 éve működő Diákok a gyermekekért önkéntesprogram bemutatása

Dudás Attiláné Dr. Korinek Beáta Zsófia

tudományos segédmunkatárs, Pécsi Tudományegyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Jogi Tanszék Családjogi és Szociális Jogi Csoport

11.40 – 12.00 Azonosságok és különbözőségek a munkaviszony és a közszolgálati foglalkoztatási jogviszonyok alapelveinek rendszerében

Dr. Mélypataki Gábor

egyetemi adjunktus, Miskolci Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Civilisztikai Tudományok Intézete, Agrár- és Munkajogi Tanszék

12.00 – 12.30 Szünet

12.30 – 12.50 A vagyonkezelési szerződés tárgya

Dr. Dúl János

tudományos segédmunkatárs, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Civilisztikai Tanszék

12.50 – 13.10 Összehangolt magatartások a versenykorlátozó megállapodások jogában

Dr. Csitei Béla

tanársegéd, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar, Civilisztikai Tanszék

13.10 – 13.20 Záró gondolatok

Dr. Csitei Béla és Dr. Dúl János

Bakos-Kovács Kitti

Magánjogi értelmezés az uniós és nemzeti jogok alkalmazásában

A magánjog egyes intézményeit érintő uniós szinten megjelenő jogalkotást minden esetben a belső piac igénye által szült gazdasági szükségszerűség és a kereskedelmi korlátok lebontása indukálja, amelynek következtében a tradicionális nemzetállami magánjogi gondolkodás fogalmainak és rendszertanának megfelelő normaanyagról nem beszélhetünk. Ugyanakkor azonban az Európai Unió magánjog területét érintő jogi rendelkezéseit a szabályozás célja által indokolt strukturális megközelítésben kell tárgyalni, amely a jogi aktus formáját (rendelet vagy irányelv), a szabályozás módszerét és részletezettségét tekintve a határok nélküli térség előtt jelentkező akadályok felszámolását, illetve az Európai Unió jogában már kialakult egyes jogterületek sajátosságait is figyelembe véve, a tradicionális tagállami magánjogi gondolkodástól eltérően illeszkedik koherens rendbe. Ezen túlmenően az Európai Unió bíróságainak döntéseiben kialakult princípiumok vezérfonalán mind a jogalkalmazás és jogértelmezés, mind pedig a tudományos igényű feldolgozás során eltérő perspektívájú látásmód érvényesül.

Összehangolt magatartások a versenykorlátozó megállapodások jogában

Előadásomban a versenykorlátozó megállapodásokkal, különösen azok létrejöttének egyik speciális formájával, az összehangolt magatartásokkal foglalkozom, törekedve arra, hogy a joggyakorlatot vizsgálva feltárjam az összehangolt magatartások tartalmi ismérveit, valamint elhatároljam az ilyen úton létrejövő versenykorlátozó megállapodásokat az egyéb, versenyjog által nem tilalmazott piaci magatartásoktól.

A témaválasztás indoka kettős. A versenyjogi szabályozásra jellemző, hogy az elsődleges jogforrások rendkívül szűkszavúak, az egyes jogintézményeket a különböző *soft law* források, azaz az Európai Bizottság és a tagállami versenyhatóságok által elfogadott közlemények, valamint az esetjog töltik meg tartalommal. Álláspontom szerint mindez különösen igaz a vizsgálni kívánt összehangolt magatartásokra, hiszen azok megjelenési formájáról, érdemi sajátosságairól még annyit sem tudunk megállapítani pusztán az Európai Unió működéséről szóló szerződésből (EUMSz.), valamint a tisztességtelen piaci magatartás és a versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvényből (Tpv.), mint egy megállapodás vagy a vállalkozások társulásai által hozott döntés esetében.

Ezzel összefüggésben úgy gondolom, hogy a versenykorlátozó megállapodások megvalósulásának három módozata közül az összehangolt magatartások kapcsán vitatható leginkább a vállalkozások közötti tudati kapcsolat fennállta vagy hiánya. Másképpen megfogalmazva: ha a versenykorlátozó megállapodás forrásaként a felek összehangolt magatartását jelöli meg a versenyhatóság, akkor sokkal bizonytalanabb keretek között mozog, mint például egy megállapodás esetében, hiszen a jogértelmezés kívánatos iránya kevésbé egyértelmű. A másik oldalon a jogi képviselők hasonló nehézségekkel szembesülhetnek. Mindezek alapján nehezen vitatható, hogy ezekben a helyzetekben a közlemények és az irányadó joggyakorlat pontos ismerete mindkét pozícióban elengedhetetlen.

Dudás Attiláné Dr. Korinek Beáta Zsófia

**A gyermekvédelmi önkéntesség érzékenyítő, fejlesztő szerepe az egyetemi
oktatásban.**

A 11 éve működő Diákok a gyermekekért önkéntesprogram bemutatása

Előadásom fókuszába ezúttal a szociális jog kerül, azon belül is a családból kiemelt gyermekek helyzetével, valamint a felsőoktatásban lévő fiatalok érzékenyítésével foglalkozom egy konkrét program bemutatásán keresztül. A *Diákok a gyermekekért* elnevezésű gyermekvédelmi önkéntesprogram a pécsi jogi karon 2010 óta minden szemeszterben elinduló egyedülálló kezdeményezés. A joghallgatók tanulmányaikkal egyidőben igen alacsony óraszámban vehetnek részt ún. gyermekvédelmi terepgyakorlaton, ami nagyon hasznos lehetne minden szakember számára. A jogász szakma gyakorlása során emberi sorsokról komoly, jó szakmai ismeretekkel megalapozott döntéseket kell meghozni.

Kezdeményezésünk elindítását azért tartottuk fontosnak, mert így a hallgatók valódi emberi sorsokkal valódi élethelyzetekben közvetlenül ismerkedhetnek meg. Olyan gyermekekkel foglalkozhatnak heti rendszerességgel, biztonságos keretek között, akikhez hasonló élethelyzetben lévőkkel jóeséllyel csak végzett bíróként, ügyvédként vagy ügyészként munkájuk során kapcsolódhatnak. Magyarországon a szociális szférában dolgozók részéről gyakori a jogász szakmával szembeni bizalmatlanság a sok a negatív tapasztalat miatt. A gyakorlati munkával töltött kevés óraszámom túl ennek oka a kötelező pszichológiai, kommunikációs képzés hiánya, ezért elengedhetetlen a fiatalok érzékenyítése, személyiségük alakítása a megéléseken keresztül. Lényeges az a hídépítő munka, amit a fiatalok jelenlétükkel, kitartó, lelkiismeretes munkájukkal maguk végeznek el. Fejlődésüket heti rendszerességgel kísérik jogász-pszichológus kollégákkal közösen egy szuperviziós foglalkozás keretében. Ezen az órán megéléseikről ventillálhatnak, kérdéseikre választ kaphatnak, valamint gyermekvédelmi ismereteik gyarapodhatnak, szigorú csoportszabályok betartása mellett. A program sikere töretlen, több mint 300 önkéntes hallgató végzett idáig, van közöttük olyan is, aki időközben nevelőszülővé vált, vagy épp a gyermekvédelemben helyezkedett el, vagy elkötelezett önkéntes segítő maradt. A program másik célja segíteni a gyermekotthonokban élő gyerekek életét, személyesebb figyelmet adni vezetett foglalkozás, szabadidős programok által, illetve maguk a fiatalok szolgálhatnak számukra követendő jó példaként.

Dúl János

A vagyonkezelési szerződés tárgya

A nemzeti vagyona irányuló vagyonkezelési szerződés olyan vegyes jogági szerződésnek minősül, amellyel a polgári jogi jogviszonnyal kapcsolatos általános fogalmakat is összefüggésbe kell és lehet hozni, így többek között a polgári jogi jogviszony tárgyának definícióit is. A vagyonkezelési szerződés tárgya a hagyományos polgári jogi megközelítéshez hasonlóan felosztható közvetlen és közvetett tárgyra, amelyek közül a közvetlen tárgynak az az emberi magatartás tekinthető, amelyet az adott jogviszony alanyainak egymás irányában tanúsítaniuk kell. Szűkebb értelemben a közvetlen tárgy a kötelezett magatartása, vagyis az a szolgáltatás, amit a jogosult a kötelezettől követelhet, és amit a kötelezett a jogosultnak teljesíteni tartozik (Bíró – Lenkovics). A közvetett tárgy pedig nem más, mint az a dolog, amire a közvetlen tárgy irányul. E fogalmakra tekintettel érdemes megvizsgálni ennek a sajátos jogviszonynak a tárgyait, azaz a vagyonkezelés mint közvetlen tárgy mit jelent pontosan, van-e valami sajátosság a nemzeti vagyona vonatkozó szabályozásban, illetve különösen a közvetett tárggyal összefüggésbe hozva az állami vagyonnal és az önkormányzati vagyonnal kapcsolatosan a jogszabályokban jelentkezik-e valami további adalék.

A megelőző pártfogás magánjogi vonatkozásai

A megelőző pártfogás a bűnmegelőzési szempontból veszélyeztetett gyermek veszélyeztetettségének megszüntetésére irányuló gyermekvédelmi hatósági intézkedés. Az előadásomban és az ahhoz kapcsolódó tanulmányban nem a kriminalizálódott gyermek, hanem a családja kerül előtérbe, bemutatva azokat a családjogi jogintézményeket, amelyek összefüggésbe hozhatók a megelőző pártfogás intézményével, tekintettel a család elsődleges szocializációs szerepére. Az intézkedés elrendelése során nagy hangsúlyt kap a családi környezet megerősítése, a szülő szerepének előtérbe helyezése. A szülők felelősségét nem csorbítja az intézkedés, mert nem jár a gyermek családból történő kiemelésével, nem érinti a szülői felügyeleti jog gyakorlását. A diszfunkcionálisan működő család esetében azonban már felmerül a szülői felügyelet gyakorlásának és a kapcsolattartás jogának korlátozása. A szülői felügyeletből eredő jogosítványok közül a gondozás és nevelés jogát emelem ki, tekintettel arra, hogy a kriminalizálódott gyermek reszocializációs útját elsősorban ezeknek a feladatoknak a megtartása, teljesítése határozza meg. Az intézkedés elrendelésére és végrehajtására irányuló hatósági eljárásban a jogalkalmazó számára zsinórmértékül szolgálnak a családjogi alapelvek. A megelőző pártfogás magánjogi kapcsolatainak bemutatása során a gyermek érdekének védelme és a méltányosság és gyengébb fél érdekének védelme kerül előtérbe.

Kriston Edit

Gondolatok az élettársak törvényes vagyoni viszonyairól

A Polgári Törvénykönyv Hatodik Könyvében található élettársi vagyoni szabályozás eltérő megoldást kínál az élettársak vagyoni viszonyainak rendezésére, korábban ugyanis a házastársi vagyoni közösséghez hasonló rendezési módot alkalmazott az 1959-es Ptk. A jelenlegi szabályozás a házastársak vagyoni viszonyaihoz hasonlóan dualista szerkezetű. Az élettársak magánautonómiájának biztosítása érdekében a Ptk. elsőként a *de facto* élettársi vagyoni szerződés szabályait tisztázza, majd azt követően rendelkezik a törvényes vagyoni viszonyokról. Az előadás célja, hogy ez utóbbit vegye górcső alá, összehasonlítva a házastársi vagyoni közösség hatályos szabályozásával. Az összehasonlítás indoka egyrészt, hogy a jogalkotó számos utalószabállyal kapcsolja össze a két jogintézményt, másfelől a kialakuló félben lévő bírói gyakorlat első jelei is arra engednek következtetni, hogy a joggyakorlat is nagyon nehezen engedi el a régi beidegződéseket, és álláspontunk szerint nem érzékeli, hogy a teljesen új alapokra helyezett vagyoni rendszerben nehezen alkalmazhatóak a korábbi elvi iránymutatások. Konklúzióként rá kívánok mutatni azokra a szignifikáns eltérésekre, melyek megkövetelik az újfajta értelmezést és joggyakorlatot.

Mélypataki Gábor

Azonosságok és különbségek a munkaviszony és a közszolgálati foglalkoztatási jogviszonyok alapelveinek rendszerében

Az alapelvek jelentősége kiemelkedően fontos a magánjogban. Olyan általános szabályokat fogalmaznak meg, amelyek a feleket az érintett jogviszonyok minden szakaszában jogosítja vagy kötelezi. Általában univerzális szabályokról beszélhetünk, melyek a bevezető rendelkezések között található, de *ultima ratio* jelleggel alkalmazandók. A magánjogi szabályozáson belül kiemelkednek a Ptk. alapelvei, ezekből az alapelvekből merít a többi magánjogi terület is sokszor. Nincs ez másképp a munkajoggal sem, a Ptk. hatályba lépése átalakította az Mt. alapelveinek a rendszerét is. Persze a kérdés vizsgálatát messzebbre kell indítanunk. Az első kérdés, hogy az Mt.-ben megfogalmazott általános magatartási követelmények vajon tényleg alapelvek-e, vagy csak alapelv jellegűek? Másrészt, ha alapelvnek is tekintjük ezen rendelkezéseket, akkor mindegyik foglalkoztatási jogviszonyban ugyanúgy alkalmazhatók? Ez a második kérdés elvisz minket egészen a közszolgálati jog mint önálló jogág kérdéséhez. A jogalkotó mind a közszolgálati jogszabályokban, mind ezek indokolásában azt hangsúlyozza, hogy a közszolgálati jogviszonyok nem munkaviszonyok. Kézenfekvő kérdés, ha a közszolgálati jogviszony nem munkaviszony, akkor miért „másolja” mind a Kttv., mind a Kit. és a Küt. az Mt. szabályait. Ez egyébként más jogintézményeknél is szembeűnő. Ennek a furcsa munkajog-közszolgálati jog viszonyának tengernyi irodalma van mind pro és kontra, mintegy állandó vitaforrás a közjogászok és a munkajogászok között. Az absztraktban, az ebből kialakítandó későbbi publikációmban és előadásomban azonban most csak az alapelvek kérdésére fókuszálnék.

Ahogy említettem, a közszolgálati jogszabályok az alapelvek tekintetében másolják az Mt. rendelkezéseit. Az érdekes, hogy a három különböző közszolgálati jogszabály három különböző módon másolja, ugyanazokat az általános magatartási követelményeket másként csoportosítja. Teszik ezt anélkül, hogy bármelyik is módosított volna az Mt.-ből kölcsönzött szövegen. Érdekes kérdés annak a vizsgálata, hogy ez vajon tudatos döntés volt-e vagy jogalkotói következetlenség? Előadásomban és publikációmban ezeket az azonosságokat és különbségeket szeretném megvizsgálni az Mt. rendelkezéseinek a tükrében.

Molnár Sarolta Judit

Személyi jogok és kötelezettségek a társkapcsolatokban

Bár a jog a társkapcsolatok intimitásába nem szólhat bele, a házasság esetében kifejezetten is tartalmaz olyan személyi kötelezettségeket, amelyek a felek legbensőbb viszonyait érinti. Vajon milyen jogi jellege van ezeknek a kötelezettségeknek, és vannak-e ezekhez hasonlóan elvárható magatartási minták más társkapcsolatok esetében? Attól, hogy egy jog nem kikényszeríthető, feltétlenül *lex imperfecta* is? Lehet-e és érdemes-e szankcionálni az ilyen személyi jellegű kötelezettségeket? Azt is érdemes megvizsgálni, hogy a különböző többé-kevésbé házasságszerű kapcsolatokban mi az elvárható az együttműködés és támogatás, gondoskodás, illetve más személyi jogok terén kifejezett törvényi rendelkezés hiányában. Természetesen azt is meg kell nézni, hogy az ilyen közvetlen módon ki nem kényszeríthető kötelezettségek megszegése esetén milyen típusú szankciók milyen következményekkel, hatásokkal járhatnak, valamint, hogy a családjogon túl milyen szankciórendszer állhat rendelkezésre.

Sápi Edit

Régi és új kihívások a színpadi művek szerzői jogának útvesztőjében

Néhány évvel ezelőtt a londoni *Art Theatre*-ben bemutatták a „*Beyond the Fence*” című musicalt, amely bár a kritikusok szerint nem volt különösebben élvezetes darab, nem is a minősége volt az előadás fő húzóereje, hanem az, hogy ez volt az első olyan színpadi mű, amelyet emberi utómunkálatokkal ugyan, de nagyrészt mesterséges intelligencia hozott létre. Az utóbbi időben egyre gyakrabban olvasható, hogy a mesterséges intelligencia segítségével például könyveket írnak vagy töredékesen fennmaradt komolyzenei műveket fejeznek be. Látható tehát, hogy a mesterséges intelligencia által felvonultatott kihívások a szerzői jog azon műtípusait is érintik, amelyek első pillantásra kevésbé tűnnek technológia-központúnak. A „*Beyond the Fence*” című musical óta a színházi világban a mesterséges intelligencia új távlatokat nyitott, ugyanis helyet követel magának például az improvizációs színházak előadási repertoárjában is.

Nem szabad ugyanakkor elfelejteni, hogy a színpadi művek szerzői jogát nem csupán az új technológiai kihívások szövik át, és teszik helyenként ködössé. Olyan, hosszabb ideje fennálló és vita tárgyát képező kérdésekről van szó, mint például az átdolgozás és a mű integritása közötti problematika, a rendező tisztázatlan szerzői jogi státusza, az improvizációs előadások helyzete.

Mindezek mellett megjelent tehát egy új, figyelemre méltó jelenség: a mesterséges intelligencia színházi alkalmazása. A színpadi művek szerzői jogi kérdéseire fókuszáló kutatásaim okán szeretném bemutatni, melyek azok a régebbi és új kihívások, kérdések, amelyeket a színpadi művek szerzői joga felvet.

Biztosítási jog és pandémia

A biztosítási jog a magánjogban a kockázatkezelés ősi, valamint egyik leginkább adekvát szegmentuma, s ezek a biztosítási szerződések ősidők óta foglalkoztak *vis maior* esetekkel, erőhatalom okozta károkkal, elháríthatatlan külső okokkal. A kockázattelepítés jogi eszköztára, valamint a közgazdasági kockázatkezelés közös metszetében elhelyezkedő biztosítási jog számára tehát a nemzetközi, sőt globális problémák, amelyek bizonyos kötelmek, szerződések teljesítését elnehezítik vagy ellehetetlenítik, nem újak. Jogászként tudjuk azonban, hogy az ördög a részletekben lakozik, amely a biztosítási szerződések esetében a biztosítási esemény(ek) fogalmát, a kizárt kockázatokat, valamint a mentesülési okokat jelenti, ráadásul újabban különbséget kell tenni a fogyasztói és nem fogyasztói biztosítási szerződések, valamint a hagyományos biztosítottak és a biztosítók mint viszontbiztosítottak biztosítási szerződésesei között.

A pandémia jelent egyrészt egy egészségügyi, társadalmi, gazdasági, pszichés válságot, amelynek kétségkívül vannak komoly jogi következményei is.

A jogrendszer egyik legfontosabb alappillére a kockázattelepítés kérdése, amelynek jogszabályi szabályozottságán biztosítási jogviszonyok létesítésén keresztül jelentős mértékben lehet módosítani.

Kérdés, hogy a biztosítási jog olykor évezredes jogintézményei hogyan és milyen mértékben adaptálhatók a modern kor kockázataira és veszélyeire, megfelelően szabályozhatók és megoldhatók-e a jogviták a jelenlegi jogszabályi rendelkezések keretei között, szükség van-e a jogszabályok módosítására.

További kérdésként merül fel, hogy az egyes biztosítási szerződések, az azok elválaszthatatlan részét, mellékletét képező biztosítási szabályzatok (általános szerződési feltételek), mennyiben térnek és térhetnek el a jogszabályi rendelkezésektől.

A teljeség igénye nélkül foglalkozni kell a munkanélküliség elleni biztosítással, a balesetbiztosítással, a hitelfedezeti biztosítással, az üzemszünet-biztosítással, valamint a vállalati biztosításokkal, azon belül is kifejezetten a vállalkozói felelősségbiztosítással.

Az anyagi jogi kérdéseken túl nem szabad elfeledkezni egyes eljárásjogi jellegű kérdések fontosságáról sem, ideértve az elévülési idő egészségügyi okból bekövetkező nyugvását, a különböző tájékoztatási kötelezettségek teljesíthetőségét a gyors lefolyású vírushelyzetben, valamint az erre reflektáló különleges, rendeleti jogalkotáson alapuló jogrendben.